

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Соведияның болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1971 чыл Апрель 27 вторник № 103 (8563) | Өртөө 2 көп.

ЧАРЫШ ТИИЛЕКЧИЛЕРИНГЕ ТУКТАР

СЭКП Тыва обкому, республиканың Министрлер Чөвүлели болгаш облустук башкарлыктар 1971 чылдың бирги кварталында республиканың улустуң башкарлыктары, транспорт болгаш садыг организацияларының арасында социалисттик чарыштын түнелерин үндүргөн. Улустуң башкарлыктары Кая-Хеминиң хомур-даш разрезин (начальниги эш Шагмаметов, партия организациясының секретары эш Тешуков, профсоюз комитетинин даргазы эш Сарыкай) чарышка тилгезген. Ол коллектив хомур-даш тынжымның планын 119,8 хуу күсүткөн, планда аякыр 85 муң рубльдин орулгазын алган болгаш продукцияның бот-үнезин чыгаткөн.

Кызылдың № 2 чүк АТБ-ни (директору эш Иванов, партия организациясының секретары эш Волошин, профсоюз комитетинин даргазы эш Круговая) чүк сооттунуң хемчээлиниң планын 102,9 хуу күсүткөн, транспорт организацияларының чарышты тилекчи болган. АТБ күш-ажылдың бүдүрүчүлүгүнүн планын 2,9 хуу аякыр күсүткөн, 4,7 муң рубльдин орулгазын немей алган.

Тудут организацияларын «Красноярскэлектротехстрой» трестинин № 72 мехколхозының коллективин (начальниги эш Сидоров, партия организациясының секретары эш Курдюков, тудут комитетинин даргазы эш Маслов) эң дээр аякылдаан. Коллектив тудут монтаж аякылдарының планын 118,2 хуу күш-ажылдың бүдүрүчүлүгүнүн — 127,6 хуу күсүткөн, тудут аякылдарының бот-үнезин 24 муң рубльге чыгаткөн, эки түнелдерин чедип алган.

Садыг организацияларының чарышты «Тыва даг-дугу» комбинаттын аякыл хандырылга кылдынын коллективин (начальниги эш Банишкова, партия организациясының секретары эш Афанасьев, профсоюз комитетинин даргазы эш Пенькова) тилекчи болган. Ук кылды үүрүктөп садыг бараан саарылгазының планын 103,3 хуу күсүткөн.

Кая-Хеминиң хомур-даш разрезиниң, Кызылдың № 2 АТБ-нинин, № 72 мехколхозының болгаш «Тыва даг-дугу» комбинаттын аякыл хандырылга кылдынын коллективтеринге социалисттик чарыштын бирги чөрин болгаш СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш Облустук башкарлыктар шалчир Кызыл туктарын талсыр.

СЭКП-ниң XXIV съездининге уктуштур алган социалисттик хөдөөлөр чедип чыгыштың күсүткөн, эки аякылдаан коллективтерге № 3 АТБ-ни, республиканың АТБ-ни, Кызылдың даарылыга болгаш «Тыва даг-дугу» комбинаттарын, № 463, 588 көжүр чорур мехколхозларын база Мянгуң-Тайга, Эрзин районларын хамаарыштырган.

„СОЮЗ-10“ КОСМОС КОРАБЛИ ЧЕРЖЕ ЭЭП КЕЛГЕН ОРБИТАНЫҢ „САЛЮТ“ ДЕП ЭРТЕМ СТАНЦИЯЗЫ УЖУДУУШКУНУН ҮРГҮЛЧҮЛЕП ТУРАР СЭТА-НЫҢ ДЫҢНАДЫ

Бөгүн, 1971 чылдың апрель 25-те, Москванын-биле 2 шак 40 минута турда, «Салют» деп станция-биле кады эртем-техниктик шинчилелдериниң программаны күсүткениниң соонда, космонавтар эштер Владимир Александрович Шаталов, Алексей Станиславович Елисеев болгаш Николай Николаевич Рукавишников составтыг экипажка башкарткан «Союз-10» космос корабли Совет Эвилелиниң де-вискээринге, Караганда хоорайның сонгу-барынын талазында 120 километр черге, чымчак хонуушкуну кылган. Хондуруушкун соонда космонавтарның кадының байдалы эки.

Бо ужудуушкунда чоруттунган шинчилелдер болза орбитаның «Салют» деп эртем станциязы-биле аякылдарын нити программанын чадазы болур.

Орбитаның «Салют» деп эртем станциязы-биле ийи хонук иштинде кады ужудуушкун чоруп турда космос кораблиниң болгаш автоматтыг «станция» бот-боттарын дилежил тыпчырынын, ырактан чоокшулажырынын, кожаланчырынын, тутчурунун болгаш салдынчырынын сайзыраңгайжыттыг системаларының аякылдар аргазын хынаар талазы-биле түү бөлүк шинчилелдер чоруттунган.

Апрель 23-те, чер чогуунун орбитанынче үнгенини соонда, космонавтар борт системаларын хынаан, Черни долгандыр орбитага бо чылдың апрель 19-та салып үндүргөн «Салют» деп станция-биле кады шенелделер чорударына космос кораблиниң эргежок чугула белеткелин чоруткан.

Апрель 24-те Москванын-биле 4 шак 47 минута турда «Союз-10» космос корабли «Салют» деп орбита станциязы-биле тудуштуртунган. Космос аппараттарын тудуштурулганы ийи үе-чадага кылдыр эркен. Бирги үе-чадада кораблиниң станция-биле 180 метр чедир чоокшулажышкыны башкарылганын автоматтыг чоруму-биле боттанган. Оон ийи чоокшулажылганы болгаш кожаланчылганы кораблиниң экипажы чоруткан.

Космостуң «Станция-корабль» системанын тудушкак байдалга ужудуушкуну 5 шак 30 минута иштинде үргүлчүлээ. Ужудуушкун чоруп турда борт системаларынын хыналдазын кылган, динамикини байдалды үнелеп көргөн.

Айыттыганын шенелделер күсүткенин соонда экипаж салдынышкыны болгаш «Союз-10» кораблиниң станциядан чарлы чоруптарын боттандырган. «Союз-10» корабльде тургустунган даштыкы телевизия камераларынын дузазы-биле, кады ужудуушкунун үзүндө болгаш аппараттар чарлы чоруп турда «Салют» станцияның болгаш оң конструкциязын тус-тус кезектеринин көстүүшкүнүн Черже дамчыткан.

«Союз-10» корабль ужу чоруп турда космонавтар планнатынган эртем хайгааралдарын болгаш шенелделерин, фото болгаш кино тырттырышкынын кылгылаан.

Шенелделерин айыттыганын программанын күсүткенин соонда «Союз-10» кораблиниң Черже бадымшынын белеткээр талазы-биле операцияларын чоруткан. Экипаж кораблиниң чогуур чигелээшкенин боттандырган болгаш Москванын-биле 1 шак 59 минута турда оожумнадыр шинчилелге херекселин аякылдадып кирген. Шинчилелдиниң аякыл доостурга база кораблиниң эрзалдеринин аякылганынын соонда бадым орап аппараттын Черже ужудуушкуну эгелээ. Атмосферага аэродинамикти оожумнадышкынын соон дарыи парашют системанын хөдөлдирип кирген, а Черге хонарынын шуут-ла муруну чарында оожум хондурулганын шинчилелдерин хөдөлдирген. Бадым орап аппараттын ужудуушкуну санап айткан районга, черге оожум хонуушкуну-биле доозулган.

Космонавтарын черге хонуушкун районунга оларын дилеп тыварынын бөлүү, спорт комиссарларын, парадга төлээлекчилерин болгаш оларын өңүктөртү уткаан.

«Союз-10» космос кораблинин ужудуушкуну доозулган.

Орбитаның «Салют» деп эртем станциязында шенелделер уламчылаар апар.



Владимир Александрович Шаталов — «Союз-10» космос кораблиниң командирин, СССР-ниң ужудуучу-космонавты, Совет Эвилелиниң ийи даңкыр Маадыры.



Алексей Станиславович Елисеев — «Союз-10» космос кораблиниң борт инженерин, СССР-ниң ужудуучу-космонавты, Совет Эвилелиниң ийи даңкыр Маадыры.



Николай Николаевич Рукавишников — «Союз-10» космос кораблиниң шененич инженерин. В. МУСАЭЛЬЯНЫҢ ФОТОЗ. (СЭТА-НЫҢ ФОТОХРОНИКАЗЫ).

БЕШ ЧЫЛДЫҢ ЧЕДИИШКИНИҢ ЭГЕЛЭЭШКИНИ

1971 ЧЫЛДЫҢ БИРГИ КВАРТАЛЫНДА

Улустуң аякылдары Совет Эвилелиниң Коммунист партиясының XXIV съездинин талентиги үктүр дээш социалисттик чарыштын калбарткан, бүдүрүлгени улуз чедип чыгышкынын чедип алган деп, СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чымында Топ статистика эрелели динчиди турар. Улустуң продукцияны сайгар болгаш продукцияны чугула хевирлеринин хей пүрүзү бүдүрүлгени талазы-биле 1971 чылдың бирги кварталының планы хуусаа бетинде күсүткенин. Эртен чылдың бирги кварталы-биле де-вискээр, улустуң бүдүрүлгенин хемчээли 8,6 хуу көвүдөн. Улустуң күш-ажылдың бүдүрүлгүзү эркен чылдың ол-ла үеи-биле де-вискээр, 7 хуу көвүдөн.

Чугула адырлар продукцияны бүдүрүп үндүрерин миңчаар көвүдөткөн: электроэнергия—9 хуу, одаар чүтүлүшү—6 хуу, кара болгаш өңүт металлургия—6 хуу, химия болгаш нефть химия улустуң—12 хуу, машина тудуушкуну болгаш металл аякылдан кылдышкыны—11 хуу, мын, мыл аякылдан кылдыр болгаш целлюлоза-садым улустуң—7 хуу, тудут материалдар улустуң—9 хуу, чык улустуң—8 хуу, азынча улустуң—8 хуу, куалтура-амыдырал ужу-дуузын бараанынын болгаш аякыл херекселин бүдүрүшү—11 хуу.

Бүтү нити-эвилээ болгаш эвилел-республика улустуң министрстволары база бүтү эвилелдерин республикалар

квартал планын аякыр күсүткөн.

Чуртта шитиш-биле продукцияны чугула хевирлерин бүдүргөн мынчы болган: электроэнергия (инити аякылдаан станцияларынын болгаш блокстанцияларынын)—201 миллион киловатт-шак, нефть—90,1 миллион тонна, газ конденсат—1,2 миллион тонна, чайгаар бүткен газ—53,8 миллион кубометр, хомур-даш—162 миллион тонна, шой—21,6 миллион тонна, кан—23,7 миллион тонна, прокат—23,7 миллион тонна, кан хооралар—499 миллион метр, демир рудазы—48,8 миллион тонна, минералдыг чедип чыгышкыны (тангыс аай өңүтүлгө)—14,9 миллион тонна, үнүштер камталышкынын химия бүдүмөлдери (тангыс аай өңүтүлгө)—71,5 миллион тонна, күгүр кислотазы—3186 муң тонна, пластиктиг массалар болгаш синтетиктиг чуктар—467 муң тонна, химия волоколар—108 муң тонна, автодугулаары—2,1 миллион саньыг, турбиналар—4,9 миллион киловатт, турбиналар генераторлары—3,3 миллион киловатт, түр токтун электротехник чыгышкыны—9,4 миллион киловатт, металл кестерлер—25,4 миллион рубль, дагылаш—36,9 муң тонна, нефть аппаратура—36 муң тонна, химия дерин болгаш оң ар-

тык кезектер—109 миллион рубль, магистраль тейловолталары—379 секция, магистраль электроволталары—84 саньыг, чык магистраль автолар—15,6 муң саньыг, автомобильдер—262 муң саньыг, оң иштанды чык автомобильдер—141 муң, чык автомобильдер—110 муң саньыг, тракторлар—117 муң саньыг, кедээ аякыл-агыш машиналар—55,4 миллион рубль, тараа аякыр комбайннар—25,4 муң саньыг, хевир аякыр машиналар—1,7 муң саньыг, экскаваторлар—8,2 муң саньыг, бульдозерлер—9,4 муң саньыг, тудут илжы (колхозтарын белеткөөн саньыг)—103 миллион кубометр, саазын—1095 муң тонна, цемент—24,2 миллион тонна, чып эитээр демир бетон—21 миллион кубометр, тудут туулузу—9 миллион саньыг, хевир-саазын ботер—1573 миллион дөбөчлү метр, дүк ботер—166 миллион дөбөчлү метр, хевир аякылдан кылган ботер—191 миллион дөбөчлү метр, торту ботер—231 миллион дөбөчлү метр, даарылыга кылдыгы—4,3 миллион рубль, шитиш трикотаж хеп—207 миллион саньыг, даштык трикотаж хеп—109 миллион саньыг, тон илжы—174 миллион элеч, эл (күрүлгө) чиг-эт курлавырлары—1935 муң тонна, чеге херектер балык продукциязы—439 миллион рубль, мал сарыа (күрүлгө) чиг-эт курлавырлары—138 муң тонна, сүтке хамаарыштыр саапарга чалаң сүт продукциязы (күрүлгө) чиг-эт курлавырлары—

4,9 миллион тонна, үчүс үзү (күрүлгө) чиг-эт курлавырлары—727 муң тонна, ковидтер барааны—802 муң тонна, консервирлер—1,9 миллион лаваз, шактар—10,3 миллион саньыг, радиоприемниктер болгаш радиолар—2088 муң саньыг, телевизорлар—1426 муң саньыг, соодукчулар—1127 муң саньыг, хеп чуур машиналар—217 муң саньыг, чадаг-тергер болгаш моторлуг чадагтер—1133 муң саньыг, мебель—742 миллион рубль.

Эртен чылдың бирги кварталы-биле де-вискээр, миңчаар хойну бүдүргөн дээрин ТЭС-нин динчиди де-вискээр: электроэнергия—17 миллион киловатт-шак, нефть—6 миллион тонна, газ

—3,6 миллион кубометр, хомур-даш—4 миллион тонна, шой—756 муң тонна, кан—1,5 миллион тонна, кара металлдар прокаты—773 муң тонна, кан хооралар—24 миллион метр, минералдыг чедип чыгышкыны—2,2 миллион тонна, күгүр кислотазы—268 муң тонна, химия волоколар—16 муң тонна, металл кестерлер—18 миллион рубль, приборлар, автоматизмталыг болгаш саалга техниказын чедип чыгышкыны—126 миллион рубль, автомобильдер—41 муң саньыг, кедээ аякыл-агыш машиналары—42 миллион рубль, цемент—1,7 миллион тонна.

Өңүт болгаш ховар металлдары, нефть химия болгаш нефть аякылдан кылдышкыны продукциязын бүдүрерин өс-чүмүшүн кырген.

Улустуң херексели бараанын бүдүрер эркен чылдың ол-ла үеи-биле де-вискээр, миңчаар көвүдөн; бүтү хевирлерин ботер—72 миллион дөбөчлү метр, даарылыга кылдыгы—342 миллион рубль, трикотаж иштисин болгаш даштык хеп—13 миллион саньыг, мал сарыа—9 муң тонна, чалаң сүт продукциязы—237 муң тонна, үчүс үзү—101 муң тонна, консервирлер—209 миллион лаваз, радиоприемниктер болгаш радиолар—247 муң саньыг, соодукчулар—131 муң саньыг, мебель—69 миллион рубль.

Улустуң аякылдары кыргышкынын күсүткөн, тоску беш чылдың бирги чылдың планын күсүткенин боттунган.

ДЕЛЕГАТ-БИЛЕ УЖУРАЖЫШКЫН

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Дүүн Чөөн-Хемчик районун «Большевик» совхозун аякылчылар, албан-хакчылар 400 кире кижэ Кузнецкий бажыныга партиянын XXIV съездинин делегаты-биле ужуражы дээш чедип келген. СЭКП-ниң XXIV съездинин делегаты, СЭКП Топ Комитетинин кезигуу, партия Тыва обкомунун бирги секретары эш С. К. Тока съездинин аякылчы болгаш шиттирлеринин дугайында делегатынче чүве чуталаан.

Эш С. К. Тока съезд бистин ниятилеринин материалдыг болгаш угаан-бодал хуштеринин кайтамчы улу, өзү турар чүтүзүн, оң шиттирлерин аякылдадып—Коммунист партиянын шитиш болгаш даштык политиказын мерген угаанын база чыгышкын чотун, марксизм-ленинизм, пролетары интернационализмге бүтүрүлгө шынчанын көргүскенин чуталаан. Ол мынча СЭКП-ниң XXIV съездинин чуртун мурунга салган.

сорулгаларына, тоску беш чылда кылдыр аякылдарга доктап, ону хуусаа бетинде долур болгаш аякыр күсүткенин аякылчыларын кыйгырган.

Хуралга Дашты-Тей сүт-бараан ферманын эргелечин И. Нусер-оол, совхоз-ла комсомол организациязын секретары М. Дорбег-оол, ортум школанын директору О. Шириндиин, совхоз директору Д. Нуулар сагал берген.

Чүве чуталаан эштер болгаш хуралды кыргышкыны СЭКП Топ Комитетинин политика шүтүмүн болгаш практиктик аякыл-чорудалганын чүдүтүзүп, дөткөн, съездинин төгүлүг шиттирлерин аякылдарга боттандырган дээш улам эки аякылдарын хуузданган.

Ол-ла районун «Чыраа-Бажы» совхоз-ла СЭКП-ниң XXIV съездинин делегаты, СЭКП Топ Комитетинин кезигуу, партия Тыва обкомунун бирги секретары эш С. К. Тока-биле хей кижэ кыргышкыны ужуражышкын хуралга база болуп эрген.

Часкы хову аякылдары

БЕДИК ДҮЖҮТ ДЭЭШ

Улут-Хем районун «Улут-Хем» совхозунун таражылары болгаш механизаторлары шык базарышкынын доозуп турарлар. Нитиш-биле 6 муң гектар чериң шыгы базарышкын.

Часкы хову аякылдары мыска дуусса, агротехниктиг бедик деңгеле эрттирер дээш үш бригаданын таражыларынын арасында калбарган чарышка бистин Бай-Дангын № 3 трактор-хову бригаданын кезигиңери ботг эвес түнелдерин чедип ал турар. Бо чылда тараа культуларынын нитиш-биле 3100 гектар аякыл шыгы чар планын бис. Оң хей кезинге—барык 2,2 муң гага чыгы тараан чажар. Тараа шөлүлүк белеткени чүдө шык базарышкынын-биле кызыгаарлааттымай турар.

Чуртка тараа бүдүрерин көвүдөр талазы-биле партиянын XXIV съездинин бистин мурунука салган сорулгаларын күсүткөн дээш чер аякылдың чаз аргаларын шиттирер эгелээ бис. Бистин тараа тарыш шөлдерин колдууда эленин чедирер. Оң үнүш-дүжүтүр чорутуу ботер сорулга-биле органиктиг болгаш минералдыг чедип чыгышкыны аякылдарын кичээлгени күштелдирген.

Хайракан дааның баарында динчидей аңдарган тараа шөлдерин самозет эртенден эгелээ, орайга чедир өргөй ужу хууздур. Оон-биле фосфор болгаш азот колдусалыг минералдыг чедип чыгышкыны бир гектарга 1,2 центнер хемчээлдиг норма атуулар туп турар бис. 1800 гектар чери мынчы аякылдыг чедип чыгышкын, оң соода дикталыг туулушкыны-биле үндүрүткөн ам кызыл-тасты чажар бис. Эртен күнү тараан 500 аякыр гектар шөлүгө кык-тараан база аякыл арга-биле чедирер.

Р. САПЫН-БЕК, № 3 бригаданын бригадирин.



ЧУРУКТА: № 3 бригаданын шөлдеринде чедип чыгышкын чыгыштыр турар самозеттин командирин Л. Кудека биле (оң талазында) ужудукчу В. Меховун аякылдык мылар шөлдеринин нити байдалын чуталажып турарлар.

СЭКП ТК-ДА БОЛГАШ СССР-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛӨЛӨНДӨ

СЭКП ТК болгаш СССР-ниң Министрлер Чөвүлөдө «Үлөтүргө үндөйлөш, мал ажылының продуктуларын бүдүрерин хөгжүдөрүн дугайында», «Үлөтүргө үндөйлөш, чутура болгаш куш ээдин бүдүрерин улам ийди көвүдөдиринин талазы-биле хемчеглер дугайында» доктаалдарын хүлэп алган.

Совхозтарга болгаш колхозтарга мал ажылын улам ийди специализацияларын база концентраттарын болгаш үлөтүргө үндөйлөш, хаан, бола мал ээдин база сүтү бүдүреринин талазы-биле мал ажылын улут комплекстерин тургузарынын, а ол ышкаш куш фабрикаларын түдүп тургузарынын талазы-биле сөөлү чылдарда чамдык областтарда, крайларда болгаш республикаларда боттандырып турар хемчеглер продукция бүдүрерин көвүдөдир, мал чөминге үндүр чарыгдаларын чингедир, мал болгаш куш ажаарына ажылың күшкө херекселди дык кызыр, бүдүрүгө бажың-балгадун болгаш дериг-херекселин улам ажыктыг ажылаар болгаш оң күсүл-биле продукция бүдүреринин орулалыг чоруун бедир арганы бергенин доктаалдарда демдөлзөн.

СССР-ниң куш-үлөтүр системанын ажыл-агыйларында 1970 чылда 10,7 млрд. борбак чуртуган болгаш динг денз-биле 294 муң тоина куш ээдин бүдүрер. Хой-хай куш фабрикалары төрүрү бир дагадан-на чылда 200—265 чуртуган ап турар. Ийчаарга 10 чуртуга чарында 1,7—2,1 чөминге едидиңиз болуп турар.

Чурта машина туушукуну, тууду индустриязынын, холумак чөмөр болгаш микробиология үлөтүрүнүн хөгжүдөдирин чөдип алгынган дендери бо беш чылда мал ажылын улут комплекстерин болгаш куш фабрикаларынын туушукунун калбартыр арганы берип турар, ол чорук мал ажылынның продуктуларын бүдүреринин улам ийди хөгжүдөдир болгаш кедээ ажыл-агыйга техниктиг депшилгени дүргөдиринге эржөк чутула байдалы тургузар.

Совхоз болгаш колхоз бүдүрүгө мал ажылынның продуктуларын бүдүрерин улам ийди көвүдөдиринин талазы-биле болуп-чотур хемчеглерин ап чорудары-биле кады мал ажылын улам ийди специализацияларын база концентраттарын болгаш хоорайлар чарынын совхозтарына болгаш колхозтарына хаан ээдин бүдүреринин, мийистыг бола малды секирти азыраарынын болгаш сүт бүдүреринин талазы-биле эржөк чутула хемчеглерин областтар, крайларга болгаш республикаларга боттандырып — чер-черин парти, совет болгаш кедээ ажыл-агый органдарын чутула сорулдарынын бирөөн деп, СЭКП ТК болгаш СССР-ниң Министрлер Чөвүлөдө санап турар.

Мал болгаш куш ажылынның продукциянын дык көвүдөдир талазы-биле үлөтүргө үндөйлөш, курунениң 1170 улут комплекстерин тууду дугайында болгаш 885 куш фабрикаларын туудурын болгаш делемчедиринин дугайында республикаларын, крайларын, областтарын, СССР-ниң Көдө ажыл-агый министрствозунун болгаш СССР-ниң Курпаланын саналдарын СЭКП ТК болгаш СССР-ниң Министрлер Чөвүлөдө хүлэп алган. 1975 чылда СССР-ниң куш-үлөтүр системанын ажыл-агыйларында чутура бүдүрерин 19,2 млрд. борбак болгаш куш ээдин (динг денз-биле) 600 муң тоина, курунениң мал ажылынның комплекстеринге эът бүдүрерин—1,3 млн. тоина болгаш сүтү — 2,1 млн. тоина чөдирин айткан.

Мал ажылынның комплекстерин болгаш куш фабрикаларын туудурын СССР-ниң Көдө ажыл-агый министрствозу-

нун, СССР-ниң Тууду министрствозунун, СССР-ниң Үлөтүр туудурун министрствозунун, СССР-ниң Аар үлөтүрүнүн тууду бүдүрүгөдиринин министрствозунун тууду организациаларында, СССР-ниң Энергетика болгаш электрификация министрствозунга, Газ үлөтүрүнүн министрствозунга, Транспорт туудурун министрствозунга, СССР-ниң мелиорация болгаш суг ажыл-агый министрствозунга, Ортумак машина туудушукунун министрствозунга, СССР-ниң ыш болгаш ыш болзаарыдыр үлөтүрүнүн министрствозунга, Главнооблстройга, Главенинградстройга болгаш Главташкентстройга дагыр.

Курунениң мал ажылынның улут комплекстерин болгаш куш фабрикаларынын туудушукунун үрүчүлели көрдүгө ышкыш, үш чылдан азаас ужурут деп доктааткан.

Бо доктаалдар айткан ышкыш, курунениң мал ажылынның улут комплекстерин болгаш куш фабрикаларын туудурына ол оонадаларын күсүдиринге эржөк чутула хемчөдүгү капитал салышкынынын болгаш материалдыг курал-ыраларын үндүрүр берип планнарга көргөн турарын эвилдешкен республикаларын Министрлер Чөвүлөдиринге дааскан.

Курунениң мал ажылынның улут комплекстерин болгаш куш фабрикаларынын туудушукуну-биле хергелештир, СССР-ниң Көдө ажыл-агый министрствозунун киржилгезин-биле колхозтарын болгаш колхозтар аразынын мал ажылынның комплекстерин болгаш механизаттыгтан куш фермаларын туудушукунун дугайында айтырыгын чуталашып көрүп, ол туудуру боттандырынын талазы-биле тодаргай хемчеглерин ачылдып кылырын чер-черин парти, совет болгаш ажыл-агый органдарына саналаан. Ийди туудулаага колхозтар аразынын тууду организациалары-биле хергелештир курунениң керелиг ажылаар тууду организациаларын кириштерин база көр херек.

Колхозтарын болгаш колхозтар аразынын мал ажылынның комплекстерин болгаш механизаттыгтан куш фермаларын туудурун улус ажыл-агый планнарынның телевизияларинге болгаш хамаарышкан министрствозунун айыл-биле керезиңг ажылаарын планнарында көрүп, оларын эржөк чутула машиналар, дериглер, тууду керектери болгаш материалдары-биле хандыраарын СССР-ниң Курпаланын, СССР-ниң Курпаланын чөминге, Сельхозтехника болгаш эвилдешкен республикаларын Министрлер Чөвүлөдиринге дааскан.

Чангыс аай хөвиринг телевизияларинин хөй яны болурун боттандыры-биле база оң азында эптөр керектерин болгаш конструкциаларын, ол ышкаш ажылаарын механизаттарынга комплектиг дериг-херекселерин массалыг бүдүрерин организациаларына арганы тургузар төлөдө мал ажылынның комплекстерин болгаш куш фермаларын туудушукунун чангыс аай телевизияларин ачылдып кылырын СССР-ниң Көдө ажыл-агый министрствозу болгаш СССР-ниң Курпаланын чөминге хандыраар узуруттар. Мал ажылынның комплекстерин болгаш куш фабрикаларын туудушукунун төлөвиле-смета документацияларын ачылдып кылып турар уде ийди объектилерин тууду болгаш ажылаарын талазы-биле чурт иштиниң болгаш дашкынын мурнакчы дүржүлгезин барымаалап көр херек.

Үлөтүр министрствозына болгаш ведомстволарына телеоолоттуг шутулары болгаш агрегаттары, башкарылга автоматчылдыгынын болгаш системаларын херекселде-

рин, тус-тус машиналарын болгаш деригелерин конструкциаларын, планнашкынын, үчүттү болгаш эргелеп башкарынын автоматчылдыгын системаларын (электрон-салаа машиналарын неперетпешаа) ачылдып кылырын, а тууду министрстволарында, Тууду-материалдар үлөтүрүнүн министрствозунга, ыш болгаш ыш болзаарыдыр үлөтүр министрствозунга база өске-даа министрстволарга болгаш ведомстволарга — бүрүн аял-чым бажыраар туудурына болгаш мал ажылынның комплекстерин болгаш куш фабрикаларын деригинге чангыс аай чингеткен конструкциаларын болгаш керектерин, а ол ышкаш ол конструкциаларын заводтарга кылып белеткеринин технологтуг шутулары болгаш хандырылгаларын ачылдып кылырын күлөткен; объектилерин чотур өйүндө ажылалта киририн хандырып турар хемчөдөргө болгаш хуусааларга өтөлгө болгаш тускай тууду ажылаарын кол подрадчиктер-биле керезлер боттандырып.

Машиналарын болгаш деригелерин конструкциаларын ачылдып кылып талазы-биле ажылаарын айлал каттыштыраарын Трактор болгаш кедээ ажыл-агый машина туудушукунун министрствозу, а мал ажылынның комплекстерин болгаш куш фабрикаларын туудурун төлөвиле-смета документациянын тускай бүлүктөрүн ачылдып кылып талазы-биле төлөвиле организациаларын (оларын хамаарышкан чаргытыла эргеледиринен хамаарыла чокка) ажылаарын айлал каттыштыраарын—СССР-ниң Көдө ажыл-агый министрствозу боттандырыр. Мал ажылынның чат туутурун турар улут-улут комплекстерин (12—108 муң баш хааннарын болгаш мийистыг бола малды 10 муң баш чаш төлүн доруктур өстүрер болгаш секиртир азыраар) деригелет, арматуралыг, автоматчылдыга болгаш харылаа приборларлыг, керекселди, кабельдериг болгаш өске-даа чүдүлдериг кылыр чөдүлгезин СССР-ниң Курпаланын, техниктиг деригелерин эптөрүн — СССР-ниң Монтаженсудут министрствозунга, а мал ажылынның оон өске бүтү-ле туутурун турар болгаш эде деригтинин турар комплекстерин, совхозтарын мал ажылынның фермаларын, колхозтарын болгаш колхозтар аразынын мал ажылынның комплекстерин, фермаларын болгаш куш фабрикаларын чөдүлгезин, а ол ышкаш ол комплекстерге, фермаларга болгаш куш фабрикаларына технолуту деригелет эптөп монтажтарын—Сельхозтехникага хүлөткен.

СССР-ниң Көдө ажыл-агый министрствозу болгаш эвилдешкен республикаларын Министрлер Чөвүлөдир мал ажылынның комплекстерин туудурына төлөвиле-смета документациянын ачылдып кылып турат мал ажылынның күрүн, колхоз болгаш колхозтар аразынын комплекстеринге турар малды долүг үнелгил чөмөр-биле үзүктөл чок хандыраарын чөм-сүтүрү чотур ажыл-агыйларга организациалар талазы-биле хемчеглерин ачылдып кылыр. Чылда 12 болгаш 24 муң хааннарын доруктур өстүрер болгаш секиртир азыраар, 800 болгаш 1200 инектерин сүт бүдүрер талазы-биле күрүн комплекстери колдуула-ла боттарынын бүдүрер мал чөмөр-биле хандыраар, а эткир укаанын 600 инектерин өстүрер күрүн комплекстери болгаш мал ажылынның бүтү-ле колхоз болгаш колхозтар аразынын комплекстери база механизаттыгтан куш фермалары ол ажыл-агыйларга бүдүрер мал чөмөрүнүн бүтү-ле хөвирлеринге бүрүн хандыраар деп доктааткан. Айтыгынган ажыл-агыйларга долүг үнелгил холуксаалыг чөмөрүн бүдүрер төлөдө, оларга курунениң куралыраарында белок-витаминын не-

меделерин тускайлап бөрин айтп турар. Чылда 108 муң хааннарын доруктур өстүрер болгаш секиртир азыраар талазы-биле мал ажылынның күрүн комплекстеринин составына СССР-ниң Белеткер министрствозун системанында кирип турар холуксаалыг чөмөр заводун туудурын чотумчалыг кылыр санаан.

Медицина үлөтүрүнүн министрствозу куш ажылын, мал ажылын болгаш чүртүгү холуксаалыг чөмөр үлөтүрүн витаминерге хергелештир бүрүн хандыраар сорулга-биле синтетиктиг витаминер бүдүрерин көвүдөдиринин хемчеглерин аай хүлөткен.

Мал ажылынның улут-улут күрүн комплекстерин болгаш куш фабрикаларын туудурынын тодаргай пунктуларын айттыр-да оларын девискээр талазы-биле сайгара тууду болгаш туска чотур холуксаалыг чөмөр заводтарын сайгара тургуз-заны холуксаалыг чөмөрн сөөртүп дагылаар чер аразынын хемчөдүгү улам-на өзөш кызыр кылыр ийчаар көрдүгө турар ужурут. Айтыгынган комплекстерин болгаш куш фабрикаларын долү үнелгил холуксаалыг чөмөр-биле үзүктөл чок хандыраар төлөдө, оларын холуксаалыг чөмөр заводтарына быжылаа турар.

Курунениң болгаш колхозтар аразынын инкубатор-куш ставияларын чөдирин улам ийди дык калбартын турар ужурут. Өстүреринге хергелөөр куш оолдарына колхозтарын, совхозтарын болгаш чөмүн хергелелерин бүрүн хандыраар төлөдө, ол ставияларын материал-техниктиг баазанын быжылаар, оларын ажылын экижидер талазы-биле хемчеглерин айткан.

Бызааларга болгаш хаан оолдарына ижиртир чалан сүтүн солуктуларын бүдүрүгезин хандыраарын СССР-ниң Эът болгаш сүт үлөтүрүнүн министрствозунга дааскан. Чалан сүтүн солуктуларын бүдүреринин, алаа чыт-эти бөринин хемчөдүгүн, Эът болгаш сүт үлөтүрүнүн министрствозунун системанын заводтар болгаш цехтер туудурын эвилдешкен республикалар азы-биле тодаркаткан.

Мал ажылынның тургузтурун турар комплекстерин мал джаар талазы-биле эът комбинаттарына быжылаарын болгаш шуту-ла ажыл-агыйларга малды хүлэп алырын, а ол ышкаш ол малды эът комбинаттарына оларын специализаттыгтан транспорт-биле чөдирин хандыраарын эржөк чутула деп санаан.

Мал ажылынның комплекстеринге болгаш куш фабрикаларына ажылаар зоотехниктерин, мал эчилерин болгаш дөдө база тускай ортумак билгилг өске-даа специалистерин, а ол ышкаш массалыг профессионаларын хандыраарын белеткер талазы-биле эът комбинаттарына эвилдешкен республикаларын Министрлер Чөвүлөдир-биле кады ачылдып кылырын СССР-ниң Көдө ажыл-агый министрствозунга болгаш СССР-ниң Министрлер Чөвүлөдирин Профсоюзал-техниктиг өөредиле талазы-биле күрүн комитетинге дааскан.

Мал ажылынның күрүн, колхоз болгаш колхозтар аразынын комплекстерин, куш фабрикаларын туудурын калбартырынын болгаш эът, сүт болгаш чутура-биле чөмүн хандырылганын дык экижидер төлөдө, ол продуктуларын үлөтүргө үндөйлөп бүдүрерин организациаларын эржөк чутула бүтү хемчеглерин республикаларын, крайларын болгаш областтарын партиа организациалары, чер-черин совет болгаш ажыл-агый органдары ап чоруду дөдөдиринге бүтүрел СЭКП-ниң Төп Комитетин болгаш СССР-ниң Министрлер Чөвүлөдир илгерилзөн.

Съездинин материалдарын—малчыннарже!

Чокта чаа болуп эрткен СЭКП-ниң XXIV съездин бистин районуну ажил-инчилеринге онза болушкун болуп, оларын кичээгелерин төвүндө турп турар.

Ам бо хүндере партианын съездинин теория болгаш практика талазы-биле байлак, хаан уткалыг материалдарын чонга, оң иштинде малчыннарга таймалыраар районун партиа организациаларын кол кичээгел апарган. Съездинин баштайгы материалдары келир билек СЭКП райкомун районун улутуру партиа-совет активинден тургустунган пропагандистер бөдүн малчыннарже үндүрер. Олар хойжу бригадаларга, инек фермаларына лекцияларын, лекцияларын кылыш-шаал, бирги кварталдыг социалисттик чарыжынын түндүн үндүреринге дүзүлгө, малчыннарга культура-амыдырал хандырылганын организациаларын.

Бо ажылга бистин дөдө ажылдыг пропагандисттерин: партиа райкомунун бюро хөжүгүн, колхоз даргазы У. Эрендей, райкуком даргазынын ораакчыны К. Шауу-Маадир, прокурор Д. Мижит, СЭКП райкомунун ажилдачылары Ш. Кочага, Т. Сандан болгаш өске-даа эштер ийди-

лейлиг кирип, съездинин материалдарын чонга таймалыраарын ам-ада үрүчүлүн турарлар.

Съезд мурнунун социалисттик чарыжынын чалгынына хаара түтүнгөн бистин малчыннаржы бирги кварталдыг багай өвөс дозугу, эки түнүгелдериг болганар. Оон азында район күрүнөге эът садар планын 120,3 сүт садар планын 108,7 хуу хуу-сеткен. Эрткен чылдыг бирги кварталы-биле дензэрге эът бүдүрер (динг денз-биле) 44, сүт саап алыр 25 хуу өскөн.

Бирги кварталдын чарыжыга тилектиг болган Хараал-Тей фермазы (эргелекчи Ч. Баткар) пландан ажыр күрүнөге 28 центнер сүтү саткан болгаш 66 чаш бызаан чидир чок өстүрүп алган. Ол ышкаш бирги черин эөлөп «Чодура» колхозун №1 хойжу бригаданы (бригадир И. Давурун) 4940 төрүрү хөмүнү чүс хой бүдүрүгө оонаштыр 97 хураганын ап, өстүргөн. «Ак-Эрик» колхозун №1, «Чодура» колхозун №3, «Тес-Хем» колхозун №4 хойжу бригадаларын чүс төрүрү хойга оонаштыр 80-ден өрү хураганын камгалап алганар. Бисте, ылангыя хойжуларын ара-

зында эрес-шудуру ажылдап, съездине түштүгүр алган хүлөдөдирин ажыр хуусеткин-дөөрн эвөс өвөс. Хой оол-лашкыны дозугу-биле бола, бо хүндере 13 хойжу чүс төрүрү хойга оонаштыр 9-тан өрү хураганын камгалап алган. Оларын аразында СССР-ниң Дөдө Советинин депутаты Т. Севилбаа, Б. Сырат, И. Долган, И. Чамзыр-оол, Д. Танзур, Ч. Хуурай-оол олар чүстөн өрү хураганын өстүргөн. А малчыннаржы хууда чарыжынын тилектиги Тыва АССР-ниң Дөдө Советинин депутаты И. Сувандин 100 хойга оонаштыр 123 хураганы өстүрүп алган.

Малчыннар ортузунга социалисттик чарыжын организациалар, оларын арга-дуржулгазын байдар талазы-биле хойжу бригадаларга болгаш инек фермаларында тургустулаан партиа бөдүктери биче өвөс ролду ийнэанар. «Чодура» колхозун №1 хойжу бригаданы (Серен-Шимит), О. Шынада №5 хойжу бригада (Ш. Мурзукбай), Чодураада мийистыг бола мал фермазында (С. Чампан) партиа бөдүктери бригаданын мурнунга перспективтиг айтыгынларын ийди үндүрүп, малчыннаржы культура-амыдырал хандырылганын доктаамал

кичээгелни салып туралар.

Партия организациалары мурнакчыларын эргелекчи чорутун деткир, оларын дуржулгазын байдар, мурнакчыларын материал болгаш мораль талазы-биле мурнакчы хемчеглерин ап чорудуп турар. Бо талазы-биле «Чодура» колхозта партиа организациалары (секретары В. Ламбин), «Тес-Хем» совхозта партком (секретары И. Эртин) социалисттик чарыжын негелделеринге дүштүр ийди шаанал-мактааларын солун хөвирлерин ажылаанар. Чинжа, чокта чаа «Тес-Хем» совхозун 20 мурнакчыларын В. И. Ленинниң Сибирь шөлүгезинин үзүндө чуртап, ачылдып турганын Шувенское суурже эскерсалап чорзаанар. «Чодура» колхоз мурнакчыларын шаанал-мактаалары-биле элзэн каш турисин пүткөкаларын садып алганар.

Малчыннаржы культура-

амыдырал хандырылганын ий көжөр кино, бир авто-клуб, 5 автолавка ачылдып турар. Бо талазы-биле кино механигин Г. Дерюгов, авто-лавка салгыжыларын В. Кунтаа, Д. Айдыш, Н. Дамбуу олар ажылына кызымаккай болуп, чөмүн хундүткелни чаалап ап келгенер.

Ийчаалда-да малчыннарга хандырыла талазы-биле ам-да чөдир кылбайн турар чүдүлдер хөй. Оларга кижиг болгаш мал эчилеринин дуула доктаамал өвөс. Ол ышкаш ираккы оларларда чуртап турар малчыннаржы сууржун байдалда шилчидер социал-политиктиг чутула айтыгын кончут шүшпөш шинтирлеттин турар. Ийчаалга бо чутула айтыгынларже СЭКП райкомунун бюрозу, райкуком, партиа болгаш ажыл-агый актив бүтү күжүн, кичээгелни утандыраар алаар.

М. АРТАЕВ, СЭКП Тес-Хем райкомунун бирги секретары.

ВЦСПС-ТИҢ ПЛЕНУМУ

Апрель 26-да Москвада, Эвилелдер бажынын колонналыг залында, ВЦСПС-тиң пленуму азыгынган. Пленум СЭКП-ниң XXIV съездинин шинтирлеринге холбөштыр профессионал эвилелдерин сорулдарын чуталаалык турар. СЭКП ТК-нын Политбюрозун кижигү ВЦСПС-тин даргазы эш А. Н. Шелепин бо айтыгынның талазы-биле илелдики кылган.

(СЗТА).

МАГАЛЫГ ЧЕДИИШКИН

«Союз-10» космос кораблы-н экипажынын космоска чоруткан эртемниг чаа шөвөлдөдир студенттер болгаш эртемденер хоорайынын ажылы чоннары карак албай хайтарга турган. Экипаж кижигүвиринин бирээ-шөвөкчи-новенер Н. Н. Рузавишинов — боттарынын чангыс чер-чүртүгү ийди болганына томчулар оона чоргаларын туралар.

Орбитааны «Салют» деп эртем ставияны-биле «Союз-10» кораблыг кады чоруткан шөвөлдөдир, космостун ийди аппаратарынын туутушукунун болгаш азыраалыкынын кылалы ужурун чоруту эртем лабораторияларын доктаамал алыгдарынын калбак болулар аргаларын ачылдып турар.

Орбита ставияларын улус ажыл-агыйга улут ужуру-дугаалыг өтөп айтырыларын хөй-биле шинтирлетип ийди-дир дөдөдир денделген экипаж турар мөв. Стациялар, чинжаалар, атомостанлар хөй азым чорутуларын кыска хуусаанын ийтинде азым болгаш калбак хемчөдө-

ге шинчилеп болур-дур. Бистин планетавыстыг кымырга оларын херектиг үе бүрүзүндө калбак делгелерин-биле шинчилээр чорук агаар-бой-дусту, хар-чаашкынын чарга-базаны үр уде баш бурулаар билли алыр хандыраар алаар.

Далай агымшынар, оларын дүргөдүн, улаан-ышкыны космостун эртем ставияларында база хайгалар болуп. Планетанын чөг-өтү куралыраарын, илангыя руудалыг чүдүлдерин, чер калтырынын калбар чыдар тургузуу, үштүрерин көр чорудулаарынын атмосфера болушуктары-биле харылаа-холбалаан космостун шинчилерин дык келди болуру чыгынын чок. Орбита ставияларын дуула-ла планетартеринер ужураут айлалашып айтырыларын бөдүктөрү түзүлгө хөй көвүдө турар деп чүмөш мөдөдөп билди бөзүп өрүчүгү-дүр.

В. ЗЕВ, СССР-ниң Эртемнер академиянын корреспондент кижигүнү.

АКШ-ТЫҢ ЧАЗААНГА СОВЕТ ЧАЗАКТЫҢ НОТАЗЫ

Апрель 24-те СССР-ниң дашкы херектер министринин бирги ораакчызы В. В. Кузнецов АКШ-тың Москвада элчин Д. Бигге нотаны туускан. АКШ-та совет албан черлеринге болгаш совет хамаатыларга хамаарыштыр чаа кеминг үлгелеринге холбаштыр Совет чазак АКШ-тың чазанга шинтирлиг удуура-нышкынын ол нотадына медеглзэн.

Депшилгелиг нитилелде хүлэп көрдүгө делегей эргези болгаш азы-чаңын норма-кичиктери дашкы дипломаттыг азы өске-даа төлөкчел черлеринин амыл-чорудулганын таарымчалыг байдалдарын хандыраарын, а ол ышкаш оларын албан бөдүрүнү төлөкчелеринин болгаш хамаатыларын дөдө болбас база хуула айыл чок чорун хандыраарын аразында дипломаттыг харылзааларын тууду турар күрүнелерге хүлэсиз болгаш дээрзин нотада медеглзэн. Делегей харылзааларын хөй чылдыг практиказы-биле бымыгатынган бо чүүл күрүнелер аразында харылзааларын турга чоругу чоругу болуп болгаш ону сөгүвөс чорукту өскө күрүнө-биле таарымчалыг харылзааларын тууду турар бир күрүнениң күзел чок кылдыр көрүндөн өскөзөр нерү болбас.

Ынчаарга үр үнелгил дургузунда АКШ-та совет элчин черинин болгаш өске-даа совет албан черлеринин ажилдачылары чутга боттарынын албан бөдүрүнү хүлэсиз-гелерин күсүдиринин аргаларын бергеледир турар байдалдарга туруп турар өвөс, харын база оларын боттарынын айыл чок чорун айылыдып байдалда турар. Чазактар аразында чотур дургузунга үндөйлөш, эртем-техниктиг болгаш культурулгуну талазы-биле хемчеглерин чорударына холбаштыр АКШ-та барын

турар совет хамаатыларга бо база хамаарып.

Чутга сөөлүгү үеде безин килеңдешкенин төвөргилер болгулаан, ышчаарда «версиейн килгалар лиганд» фашисттик сионист «Интурист» болгаш «Аэро-флот» Нью-Йоркта төлөкчел черлерин бажынынга чазыдырышкынын кылган, аңа шөш-сөдөа үндүрүп, ол албан черлеринин ажилдачыларына удуру куш талазы-биле нара туразында азылашкын-биле кыжынып турган. Бо чылды апрель 22-де олар Нью-Йоркта совет хамаатылар ачылдып турар «Амгортун» бажынынга бомба чазылдырган болгаш материал талазы-биле улуг когаралды таарыштырган.

Мынчанга АКШ-та туруп турар совет албан черлеринге болгаш хамаатыларга хамаарыштыр өлүрүчү, дерин үлгелеринин болгаш күчүлүшкенин организациаларын кампанызынын дугайында чутга болуп турар деп чөв билдинтир-дир.

Америк тала бөдүрүн бүдүредиглерин турзажок, АКШ-та совет албан черлеринин ажилдаарынын таарымчалыг байдалдарын болгаш совет хамаатыларын айыл чок чорун хандыраары-биле чотур хемчеглерин албайн турар дугайын совет төлөкчелерге хамаарыштыр үргүлчүлөп турар чөдүлгелериниң фантазы бөдү-ла херекчел турар-дир.

АКШ-та туур албан бөдүрүн совет төлөкчелеринин болгаш хамаатыларын ажилдаарынын база айыл чок чорунун таарымчалыг байдалдарын хандыраар талазы-биле дөдөштик хемчеглерин АКШ-тың чазандан алырын Совет чазак негеп турар. Тургустунган байдал болгаш оң болулар уржуктары дөдө бүгү харылаалга АКШ-тың чазанга оонаштыр дээрзин нотада медеглзэн.

СЭКП Горький обкомунун бюрозуна көжүр чорутуу хуулаи автомотуудун механизмин чыгып элээр чаа чоруп-зуну туудула болган.

Тууду болгаш монтаж трестерин дүрүткүчүлери, автомотуудун директорлары, төлөкчел болгаш хандырылга организациаларын харылаалга ачылдып кылыр-биле кады партиа обкомунун бюро кижигүвирин ажилдарын чоруп турары-биле таарымчалыг ачылдыр ужурут эржөк чутула хемчеглерин чуталаашкан.

Ам ийи чүс метр хере дер-белчин метр янча шөдүтү

Чалып беада, утуну тур бис. Дешпагелен чоргалары Дешпагелен сугарыла. Боршукчү херектерде Өрт ийиш хөдөлгөдөн. Дагың дүгүн, кобальтны Дарганишкан тыва кыжы

Корнусту хуусаа бетинде азыгала кирир чорук өгө

(СЗТА-ын көрр.).

ОЛУЙ, СОЛУЙ УЖУП ТУРЛАР

А. СОДУНАМНЫҢ фотозу.

